

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H. C. ANDERSEN
I KØBENHAVN

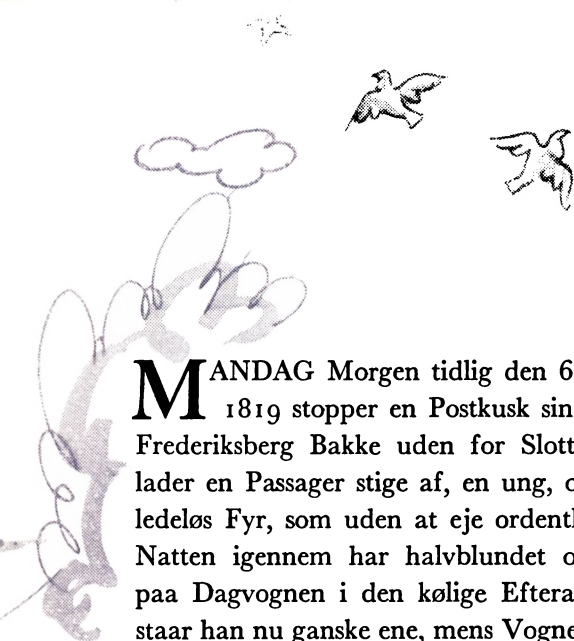
H. G. ØLRIK

H. C. A N D E R S E N
I K Ø B E N H A V N

MAGASIN DU NORDS BOGAFDELING
KØBENHAVN 1942

MANDAG Morgen tidlig den 6. September 1819 stopper en Postkusk sine Heste paa Frederiksberg Bakke uden for Slottets Port og lader en Passager stige af, en ung, opløben, lidt ledeløs Fyr, som uden at eje ordentligt Rejsetøj Natten igennem har halvblundet og helfrosset paa Dagvognen i den kølige Efteraarluft. Der staar han nu ganske ene, mens Vognen ruller ned ad Bakken, og strækker sine Ben, som er blevet stive og døde af den lange umagelige Kørsel, der begyndte Lørdag Eftermiddag udenfor St. Jørgens Port i Odense og kun havde været afbrudt af Sejladsen over Store Bælt. Sulden og tørstig er han ogsaa — med eet gaar hans hele forladte Stilling op for ham, han brister i Graad og føler, at nu har han ingen uden Gud i Himlen at holde sig til. Men saadan følte han det jo ogsaa, da han gik i Land i Korsør, søgte Skjul bag et Skur og

paa sine Knæ bad Vor Herre hjælpe sig, græd saa meget, men blev glad igen og kørte trøstigt afsted.

Ogsaa nu er Hjælpen der — næsten straks; al Angst er glemt, da han faar tørret sine Øjne, bliver helt vaagen og opfatter det vidunderlige Syn fra Bakkens Top af en stor fremmed By, udstrakt for ham fra Nord til Syd i den klare Septembormorgen. En lang, snorlige Vej fører imod den mellem Haver og Huse; fjernt, bag Volde og Bastioner med grønt og gulnende Løv og med Møller, hvis Vinger løber muntert for Morgenens Brise, stræber Taarne og Tinder mod Sky over røde og sorte Tages Vrimmel, og langt ude bag By og Volde blinker frem et nyt, blaaende Hav som det, han Dagen før har lagt bag sig — et herligt Skue, men for Knøsen dør paa Bakken mere end det: en hel ny Verden, hans Længslers Maal, den danske Hovedstad, aaben for ham, hvem ingen venter, og som efter menneskeligt Skøn heller intet har at gøre der. Men *det* vidste han selv bedre: *her* skulde Slaget staa, her skulde han jo nok lide og døje og gaa gruelig meget igennem, men saa — ja, saa kom ogsaa

her den Dag, da Sejren var vundet, og han kunde rejse tilbage den Vej, han var kommet, til sin Fødeby, hvor ingen forstod ham rigtig og havde villet gøre noget for ham, og da ikke som blind Passager, smuglet ombord i en Postvogn, nej, som den, der baade saa og blev set, var kendt og anset og mere endnu, var steget til Lykkens fulde Højde og blevet berømt — *berømt!*

Og med Drømmen om Daad og Ry hvirvlende i sin fjorten Aars Sjæl skridtede Drengen ned ad Bakken med al sit jordiske Eje i en lille Bylt i et Klæde i Haanden, gik gennem Alleer og Glacier, over Broer og Raveliner og traadte til Slut fra en genlydlarmende Fæstningsports Dunkelhed ind i selve Kongens København.

*

Den Efteraarssøndag, da Hans Christian Andersen, som drog ud for at erobre Verden, paa Postvognens umagelige Buk skumplede ad Kongevejen frem mod København, havde i alle Landets Kirker den gamle Tekst lydt om en anden

[7]

rejsende, der drog fra den ene By til den anden men faldt mellem Røvere, blev slaet og udplyndret og halvdød efterladt ved Vejkanten, sin Undergang vis, om han ikke af en barmhjertig Næste var blevet reddet og hjulpet til Rette. Saa galt gik det ikke efter Bogstaven med den unge Fynbo, men paa sin Vis blev denne Fortælling dog til fuld Virkelighed i de tre Aar, som fulgte paa hans Ankomst til Hovedstaden. Sejg som en Kat hang han ved Livet i disse slemme Aar, hvor han efter et Par Ugers usigelige Modgang og Skuffelse, med Nederlag paa Nederlag i Livets haarde Virkelighed dog omsider blev reddet op paa en lille, alt andet end fast Grund ved barmhjertige Samaritaneres Hjælp i et forunderligt Sammenspil. Og hvor er det han havner? I det urenlige, ildelugtende Københavns værste Røverkvarter, i en af de i alle Henseender smudsigste Gader omend i et forholdsvis anstændigt og anseligt Hus, hvor han, uden selv at være klar over det, dog levede i en Luft af Umoralitet, som det Forsyn, der saa øjensynligt vaagede over ham, ikke lod ham forstaa ret meget af. For den, der

som dette Fattigmandsbarn var vant til Livet i smaa lave fattige Stuer, maa et højt, 4-Etagers Hus med sin Kvist øverst oppe have staaet som et helt Palæ, og uden Præg af gammel Fornemhed har Madam Thorgesens Hus i Ulkegade 108 — senere Holmensgade Nr. 8 — heller ikke været med den smukke tre-Løbs Trappe og det skønt formede Smedejærns Gelænder. Det mørke Rum bag Køkkenet, hvor han fik Logi, var jo paa sin Maade hans; selv lyste han dets Elenighed op med sin vidunderlige Fantasi og de Drømme, Dag og Nat, som fik ham til at glemme al Nød og Elendighed, al Skuffelse og Modgang, den daarlige Kost, de fattige Klæder, det hullede, vaade Fodtøj og de ringe Udsigter til at naa frem til bedre Dage. I Hovedstaden var han nu trods alt, om end i dens mest hundske Kvarter; faa Skridt fra hans Bolig — og han stod ved det Sted, hvor al jordisk Lykke syntes ham at være samlet: det kongelige Teater. Derhen gik al hans Higen, og derfor kom han til at elske selve dets Omgivelser, ikke blot det smukke store Torv men ogsaa de snævre Gader i dets

Nærhed; han kendte det jo ikke bedre, deres Uhumskhed, deres Støj og Stank blev ham saa tilvant, at han ikke ændsede det — og søgte han lidt bedre Luft, Synet af grønne Træer og pæne Folk, ja saa var der jo ikke langt til Kongens Have; her var et Fristed, hvor han ene paa en Bænk kunde gnave det fattige Stykke Brød, som maatte gøre det ud for Middagsmad.

Tre Aar gaar — og en Dag kommer Befrielsen; man faar paa afgørende Sted Øje paa ham, begriber, at der kan blive noget ud af denne hjælpeløse, forhutlede Fyr, som bag sit elendige Ydre gemte mærkelige Evner, et blødt og følsomt Sind, en utrolig Stræben fremad og opad, et ufordærvet Hjerte og en Tillid og Tro paa sin gode Lykke, som ikke kunde kues. Atter var Samaritanerne i Virksomhed, paany blev han reddet og hjulpet — dennegang tilbage til Provinsens rene, rensende Luft; som kongelig Stipendiat ruller han en Efteraarsdag ud af København, ikke som blind Passager og ikke endnu tilbage til sin Fødeby, men som den, der fra Proletariatets Dyb er ved at bryde sig Vej ind i Overklassen. Hvad

Under, at hans aldrig svigtede Forsyns-Tro mægtig styrkes? styrkes til at bære Skolelivets Aag og Trældom, først i Slagelse, saa i Helsingør, og skønt begge Steder i Røverklør, saa dog efter andre, haarde Aar paany paa Vej til København — dennegang i Foraarets Tegn, den 19. April 1827. »Rejs De ad Helvede til«, var Rektor Meislings Afskedsord til ham, men det var ikke den Vej, han tog; for studiosus artium H. C. Andersen gik den tværtimod noget nær op til Himlen.

*

Der var ikke mange Skridt fra hans første Domicil i København til det Hus, som nu modtog ham, Vingaardsstræde Mtr. Nr. 131, nu Gade Nr. 6. Og er Huset i Ulkegaden brudt ned, saa staar til Gengæld den gamle Gaard endnu, hvor han flyttede ind hos den 60-aarige Kaptajns-Enke, Fru Kirstine Schwartz født Hybert, som boede i Gaardens Kvistlejlighed. Beskeden, saare beskeden var hans Bolig her — i ret Forstand en Studenterhybel. Den tegnes vist bedre med hans egne Ord i »Levnedsbogen«:

[11]

»Et lille Tagkammer, smukt malet, men ikke større end at tre-fire Mennesker nogenledes kunde være der. Væggene var under Taget skraa, og Vinduet her gik ud som andre Tagvinduer men med vid Udsigt; jeg saa over Husene til Holmensgade og Slagterboderne, og lige midt for laa Nikolai Taarn, som jeg kunde se lige nede fra Grunden af. Om Sommeraftnerne gik Solen her saa dejlig ned, Skyerne stod mig som Bjerge, og jeg sank tidt hen i dejlige Drømme, mens Liremanden spillede neden for. — Jeg havde et lille Skab i Væggen, dette forsynede jeg nu med Brød, Smør og Pølse, havde saaledes min Frokost og Aftensmad selv; Middagene fik jeg strax og let hos mine Venner.«

Eller bør man ikke, naar dette lille Kammer nu engang paany nævnes, gøre det med de Vers, som han, efter ved Efteraarsflyttedagstid 1828 at være draget derfra, fordi Fru Schwartz fik en anden Bolig, skrev til sit Kvistkammers Pris og en Septemberdag i 1829 sendte sin Ven, Edvard Collin; han kaldte selv sit Digt

Studenten

Høit under Taget, hvor Svalen boer,
Har ogsaa Studenten sit Kammer,
Der sidder han nærmere Englenes Chor,
Trods Stuens og Salens Madammer.
Paa Væggen hænger hans hele Stads,
I Lommen er Skillinger fire,
Paa Bordet ligger *Homer* og *Horatz*
Samt mange beskrevne Papire.

Et Tællelys brænder i Stagen smukt,
Selv skjærer han Aftens-Maden,
Det er saa silde, hver Dør er lukket,
Kun Vægteren sværmer paa Gaden.
Lad ham kun sværme i blaa Talar,
Det rager Studenten jo ikke,
Han stirrer saa taus gennem Rudens Glar,
Seer Stjernerne blinke og nikke.

Han tænker paa mangel Barndoms Drøm,
Imedens han stopper sin Hose,
Da bliver om Hjertet han ganske øm,
Hans Kinder seer ud som en Rose.
Han yndes af Mange, har dog ingen Ven,
End sige en lille Veninde,
Thi flagre hans Sukke i Natten hen
Til Nar for de lystige Vinde.

Men sukke og græde er ingen Plaiseer,
Undtagen for syge Poeter.
See Maanen sidder paa Taget og leer
Ad ham og ad Povel og Peter.
Studenten damper sin Pibe ud,
Og vender saa Lyset i Stagen,
Saa beder han barnligt sin Bøn til Gud
Og trækker saa Dynen om Hagen.

Med »Stuens og Salens Madammer« har den unge Digterstudent næppe haft meget Samkvem, han havde vist nok i sin Værtinde, en sikker og robust men vist ogsaa ret godmodig Kone, som i moden Alder havde ægtet en jævnaldrende, dygtig men ludfattig Officer, efter hvem hun i 1809, efter kun tre Aars Ægteskab, var bleven Enke. Hun hjalp paa sine beskedne Indtægter ved at leje et Værelse ud og ved at klæde Lig og levere Ligdragter, og Andersen havde ikke boet et halvt Aar hos hende, før hun fik ham til at skrive et Ligvers for hende over sin Veninde, Husværten, Brændevinsbrænder P. M. Spendrups Kone. Hun syntes, at de to Vers han skrev efter de Oplysninger, hun havde givet ham om den afdøde, tog sig saa karrigt ud, at han maatte skrive et til, men han hørte hende senere klage til Pigen, der havde været paa Adresseavisens Kontor med Digtet: »Hvad — 7 Mark for det Snavs?« Saa skulde det tredie Vers egentlig atter stryges, men det skete ikke; alle tre kom de i Avisen, og til Løn fik Digteren (som mange Aar senere morede sig med at føre Fru Schwartz

lyslevende ind i sin lille Komædie »Den nye Barselstue«) herefter hver Søndag en Kop Kaffe og en Tvebak, som han vel har nydt i hendes Dagligstue i den Manzard-Kvist ud mod Vingaardsstræde, som stadig eksisterer med sit mærkelige Gibsloft og et morsomt gammelt fastsiddende Maleri, der nok fortjente at bevares.

Det gør Digterens Studenterhybel ogsaa. Vingaardsstræde-Gaarden med dens middelalderlige Kældre og den C. F. Hansenske Søjlesal i 2. Etage tilhører nu Magasin du Nord, købt med Udvidelse af Forretningslokalerne for Øje og benyttet til Lagre og Værksteder; H. C. Andersens lille trekantede Kvistkammer er Arbejdsrum for en Syerske, og den, som arbejder her, har vist maattet svare paa mange Spørgsmaal fra Folk, som har fundet frem til den lille Stue og frydet sig over at finde den bevaret. Den staar endnu helt urørt med sine to Glas-Tagsten og sit Kvistvindue, men den engang aabne Udsigt til Nikolaj Taarn er nu spærret af en Genbobygnings høje Mur. Men Kvistvinduet er det samme som det, hvorfra H. C. Andersen, befriet for det Meisling-

ske Aag, saa ud over en Verden, lysere end den tog sig ud fra Rektorboligerne i Slagelse og Helsingør, selv om Angsten for Artium endnu pinte ham. Og da han omsider var sprunget over Artiums-Gærdet, havde dette Fristed faaet en saadan Plads i hans Hjerte og Tanker, at det kom til Orde paa mange Steder i hans Ungdomsdigtning.

Thi her er Stedet, hvor Nissen hos Spækhøkeren ved Nattetid kikker ind ad Nøglehullet til Studenten, som læser i Resterne af den pjaltede Bog, han har reddet fra at blive brugt til Kræmmerhuse om Ost og Pølse, og hvorfra Poesiens duftende, straalende og syngende Træ gror op til Nissens usigelige Undren og faar ham til for en Tid at glemme de materielle Nydelser, Kælderlivværelsen byder paa; herfra startes »Fodrejsen fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager i Aarene 1828 og 1829«; til de mindste Detailler er selve dets Interiør skildret i »Kun en Spillemand« som den stakkels Christians københavnske Asyl; Udsigten fra Vinduet gav ham Ideen til hans første dramatiske Bagatel »Kærlighed paa Nicolai Taarn eller hvad siger Parterret«; fra

det samme Vindue spiller Vilhelm paa sin Violin i »O. T.«s 2. Kapitel for de dansende Studenter nede paa Gaden; endnu i Romanen »At være eller ikke være«, skrevet saa sent som i 1857, møder vi vistnok Vingaardsstræde-Minderne i Niels Brydes Logis hos Madam Jensen, skønt *hans* Bolig udtrykkelig er henlagt til Sværtegade. Men smukkest er dog det lille Kammer med dets Minder om en af den unge Poets lykkeligste Perioder bevaret i selve Rammen for »Billedbog uden Billeder«, hvor Maanen skinner ind til den fattige Knøs, som bor højt oppe med Udsigt over alle Tagene, og Aften efter Aften fortæller ham de Oplevelser, der tilsammen gør denne lille Bog til en Billedskat i en Nøddeskal.

Til Kongens Nytorv og dets nære Omgivelser var H. C. Andersen fra nu af bestandig knyttet med saa stærke Baand, at de umuligt kunde løses. Livet igennem blev han ved at slaa sig ned her: i Store Kongensgade, paa begge Sider af Nyhavn, i Tordenskjoldsgade, ofte i selve Hotel du Nord og en Tid paa Hjørnet af Torvet og Lille Kongensgade. Til mangfoldige af hans Vær-

ker er der herfra hentet Skildringer af Eks- og Interiører, lige fra Skomagerkælderen i Nellike (nu Asyl-) gade, som omtales i »De to Baronesser«, til den fornemme Gaard paa Østergade, hvor Justitsraad Knap, som sværmer for Kong Hans' Tid, kommer fra Selskab i »Lykkens Galoscher« og oplever det forunderligste Eventyr.

*

Og da der nu var gaaet et halvt Aarhundrede hen fra den Dag i 1819, da den unge, aldeles ukendte Fynbo første Gang gik ind gennem Københavns Vesterport, og den berømte, ja allerede verdensberømte Digters Venner vilde fejre hans »københavnske Fødselsdag« — i Betydning for ham og hans Skæbne mindst lige saa stor som den, paa hvilken han saa Lyset i Odense — kom Festen til at staa ganske nær ved de snævre Stræder, hvor han først boede Dør om Dør, saa at sige, med Byens værste Bærme og senere paa sin Studenterkvist levede lykkelige, frugtbringende Ungdomsdage. Den 6. September 1869 samledes et celebret Selskab hos Restauratør Vincent ved

Holmens Kanal (senere Wittmacks Lokaler, mellem Hotel »Kongen af Danmark« og Nationalbanken), og da Hædersgæsten, afhentet af hans Ven fra det Collinske Hus, Justitiarius Adolph Drewsen, indfandt sig, modtoges han af nogle af Landets bedste Mænd og deres Damer, mange af dem hans personlige Venner. Under Fanfarer af Balduin Dahls Orkester gik Selskabet til Bords, 244 i Tallet, og medens Taler følges af Sange til hans Ære, mens Landets Kultusminister overrækker ham Dannebrogordenens Kommandørkors, og Hurraraabene lyder efter Skaalerne for ham, sidder Festens Æresgæst og genkalder sig til Brug for sin bevægede og takfyldte Svartale sit Livs Begivenheder fra hin Dag, da han som en fattig, halv voksen Fyr stod saa ganske ene paa Frederiksberg Bakke og saa ind over Hovedstaden, Maalet for de dristigste Drømme, til nu, hvor han selv er Midtpunktet for Byens straalende Fest — kendt og »erkendt« (som han ønskede det) overalt; det tørre Stykke Brød fra Bænken i Kongens Have ombyttet med herlige Retter, det ofte ildesmagende Vand fra Gaarde-

nes Pumper forvandlet til skummende Champagne, Skuffelser og Haan fra hans korte, mislykkede Forsøg paa at bryde sig en Vej ved Teatret afløst af Teaterdirektørens fortrolige Haandtryk — og kun eet uforandret: den usvigelige Tro og Tillid til sit eget Kald og til Forsynets Førelse gennem alle Tilskikkelser.

Ensom i sin Berømthed sidder han dér, men ikke mere ene; ydmyg i sin inderste Sjæl og ikke uden Ængstelse for det næste, det ukendte, som vil møde ham, men lykkelig bevæget i Nuet, smerterig, frydefuld, Digter af Guds Naade . . .

Ved Udarbejdelsen af dette Skrift
er foruden

»H. C. Andersens Levnedsbog«, udgivet 1926
af Hans Brix, benyttet Forfatterens egne, paa
selvstændige Undersøgelser grundede Kroni-
ker i »Nationaltidende« for 4. September 1925
og 17. December 1926 samt i »Berlingske Ti-
dende« for 7. September 1930 og et Svar paa
Billedhuggerinden Elna Borchs Spørgsmaal om
Vingaardsstræde-Kammeret i »National-
tidende« for 22. December 1926
med en redaktionel Tilføjelse.

Denne Bog er illustreret
af Vald. Pedersen og trykt i
Det Berlingske Bogtrykkeri i 500
nummererede Eksemplarer
hvoraf dette er

Nr.

